

tycznych darach oraz we wszystkim tym, co jest w Kościele życiem: od przebaczenia do pocieszenia, od wzajemnego wsparcia do zdolności sprostania próbom i do nadziei, którą wzbudzasz w najbardziej rozpaczliwych sytuacjach. Dzięki Ci, Panie, ponieważ także dziś objawiasz się nam jako Zmartwychwstały.

Daj nam, o Jezu, zdolność rozpoznania Ciebie; otwórz nasze oczy, byśmy Ciebie ujrzeli; otwórz nasze usta, byśmy potrafili z prostotą, jasnością i odwagą głosić prawdę, którą żyjemy, tak żeby również innych ona rozpałała (kard. Martini).

Gliwice-Bojków

KS. JAN KOCHEL

N E K R O L O G I

ks. Jan Józef Janicki

BALTHASAR FISCHER (1912-2001)

W Trewirze, 27 czerwca 2001 roku, zmarł w 89. roku życia ks. prof. Balthasar Fischer, znany profesor liturgii i ekspert reformy liturgicznej, określany „Ojcem” odnowy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w obszarze języka niemieckiego¹.

Wraz ze śmiercią tego Teologa nie tylko wiedza liturgiczna straciła swojego wybitnego przedstawiciela okresu posoborowego; śmierć tego Liturgisty oznacza odejście jednego z najbardziej znaczących teologów, którego dzieło i wpływ pozostaną jeszcze na długo w Kościele trzeciego tysiąclecia.

Balthasar Fischer urodził się 3 września 1912 r. jako trzecie dziecko rodziny nauczycieli. Wzrastał w Bitburgu, w całkowicie katolickim środowisku, które niewątpliwie pomogło mu bardzo wiele we wzrastaniu w powołaniu kapłańskim, które dostrzegał w sobie już w latach gimnazjalnych. Po maturze w 1931 r., rozpoczął studia teo-

¹ Zob. E. NAGEL, *Balthasar Fischer*, „Gottesdienst” 35 (2001), s. 100; A. REDTENBACHER, „Von der Schale zum Kern”. *In memoriam Balthasar Fischer († 27. Juni 2001)*, „Heiliger Dienst” 55 (2001), s. 67n.

logiczne w Innsbrucku, gdzie w tym czasie prowadził wykłady znany nauczyciel akademicki, ks. J. A. Jungmann SJ. To właśnie pod wpływem tego Profesora, B. Fischer zainteresował się problematyką „Służby Bożej” *Gottesdienst* czyli liturgii Kościoła, co zadecydowało o całej jego życiowej drodze naukowej.

W rok po święceniach kapłańskich, których udzielił mu w 1936 roku w Trewirze biskup F. R. Bornewasser, B. Fischer obronił w Innsbrucku (w 1937 r.) pracę doktorską dotyczącą historii tzw. święceń mniejszych, pt. *Der Niedere Klerus bei Gregor dem Großen. Ein Beitrag zur Geschichte der Ordines Minores*.

Następne lata życia były naznaczone w życiu B. Fischera pracą kapłańską oraz dalszymi studiami w benedyktyńskim opactwie Maria Laach, słynnym m. in. z opata Ildefonsa Herwegena. Habilitację, pisaną (zwyczajem niemieckim) u Th. Klausera, przeprowadził w roku 1946 w Bonn, a poświęcił ją rozumieniu psalmów w starożytnym Kościele: *Das Psalmenverständnis der alten Kirche bis Origenes*.

W 1945 roku B. Fischer podjął wykłady (jako docent) z liturgiki w seminarium duchownym swojej diecezji; w roku 1947 została mu powierzona katedra liturgiki, pierwsza w historii tej wyższej uczelni teologicznej, która w 1950 roku została podniesiona do rangi Wydziału Teologicznego. Katedra liturgiki, którą kierował B. Fischer ponad trzydzieści lat (aż do swojej emerytury w 1981 r.), dzięki pracy tego wybitnego znawcy przedmiotu i poprzez liczne publikacje ze wszystkich zakresów wiedzy liturgicznej (publikowane w wielu językach), zaczęła bardzo znacząco wpływać na życie liturgiczne, nie tylko w obszarze języka niemieckiego. Wpływ ten, jak oceniają teologowie, dokonywał się zwłaszcza dzięki pastoralno-liturgicznemu zaangażowaniu B. Fischera. Jego interesujące wykłady i działalność publicystyczna (odczyty, referaty, artykuły), a przede wszystkim osobista miłość do liturgii Kościoła (zakorzeniona w głębokiej duchowości), sprawiały wielkie wrażenie na jemu współczesnych. B. Fischer stał się dlatego cenionym, poważanym i bardzo wpływowym rzecznikiem i obrońcą pastoralno – liturgicznego ruchu odnowy nie tylko pośród duchowieństwa, ale także w komisjach liturgicznych, w Instytucie Liturgicznym w Trewirze, w czasie przedsoborowych międzynarodowych spotkań studyjnych (których uczestnicy często nie wiedzieli o tym, że przygotowawali materiały na obrady soborowe), w pracach komisji przygotowawczych Soboru czy też w nara-

dach komisji soborowych, a ponadto poprzez swój bezpośredni, bardzo intensywny udział w posoborowej reformie liturgii, która nie została jeszcze zakończona. Kiedy stanie się możliwym opublikowanie wszystkich akt reformy liturgicznej, a wraz z nimi nazwisk anonimowych dotąd jej twórców, będzie można się przekonać, że na wielu miejscach widnieje nazwisko tego Liturgisty z Trewiru¹. B. Fischer nie tylko wypromował 34 doktorów – liturgistów oraz 4 teologów liturgistów, którzy habilitowali się pod jego naukową opieką, ale pozostał dla wielu pokoleń duchowieństwa Trewiru, którzy słuchali jego wykładów z liturgiki, nauczycielem w posłudze duszpastersko-liturgicznej.

Ks. prof. B. Fischer doprowadził do powstania, w 1947 roku w Trewirze, Instytutu Liturgicznego, którego był znakomitym profesorem. W czasie trwania obrad Soboru Watykańskiego II, B. Fischer pełnił funkcję doradcy biskupów niemieckich, a w okresie posoborowym bardzo znacząco przyczynił się do realizacji reformy liturgicznej w niemieckim obszarze językowym. W latach 1975-1977 był przewodniczącym międzynarodowego i międzywyznaniowego stowarzyszenia „Societas liturgica”, którego był współzałożycielem.

Zgodnie z nauczaniem Vaticanum II „liturgia jest pierwszym i niezastąpionym źródłem, z którego wierni czerpią ducha prawdziwie chrześcijańskiego”, a osiągnięcie tego stanie się możliwe, jeżeli „najpierw sami duszpasterze...będą przeniknięci duchem i mocą liturgii i...staną się jej nauczycielami. Koniecznym więc należy zapewnić duchowieństwu odpowiednie wyrobienie liturgiczne” (SC 14). Dlatego też nauka świętej liturgii miała stać się „w seminariach i zakonnych domach studiów”, jak wskazywał na to Sobór, jednym z „przedmiotów koniecznych i ważniejszych”, natomiast na wydziałach teologicznych miała zostać zaliczona „do przedmiotów głównych” (por. SC 16). Ks. prof. B. Fischer, mając na uwadze zalecenia soborowe, utworzył w Instytucie Liturgicznym w Trewirze kursy doszkalające w zakresie liturgii *Liturgiewissenschaftliche Studienkurse*. Dzięki temu w latach 1965 – 1975 wykształciło się ok. 150 (również obcokrajowców) specjalistów do naukowo- i pastoralno-liturgicznej posługi w różnych Kościołach lokalnych. Sam ksiądz Profe-

¹ Jest to opinia przyjaciela B. Fischera, Johannes Wagnera. Zob. E. NAGEL, *Balthasar Fischer...*, art. cyt., 100.

sor podejmował wykłady zlecone w Brukseli, Jerozolimie i na niektórych uniwersytetach Stanów Zjednoczonych.

Myśląc o duszpasterzach, jako pierwszej i najważniejszej grupie ludzi Kościoła odpowiedzialnych za realizację soborowej odnowy liturgii, ks. prof. B. Fischer przedstawił w kwietniu 1966 roku propozycję wydawania dla nich czasopisma o charakterze pastoralno-liturgicznym. W ten też sposób osoba Profesora jest związana z powstaniem dwutygodnika *Gottesdienst*, do którego redakcji należał aż do samej śmierci.

Teologowie niemieccy uważają, że B. Fischer, odznaczony różnymi godnościami (prałat, doktor „honoris causa”, poświęcono mu księgi jubileuszowe), „oddychał duchem liturgii”, a swoją liturgiczno-naukową działalność traktował jako podstawowe zadanie kapłańskie. Zaliczał się do tych nauczycieli akademickich, którzy przez cały czas swego życia zachowali serce duszpasterza i troskę o pastoralno-liturgiczne problemy wspólnot wierzących. Dlatego zajmował się m.in. odnową modlitwy eucharystycznej, odnowieniem obrzędu chrztu oraz miejscem i rolą psalmów w pobożności wierzących. Kościół zawdzięcza mu także *Dyrektorium o Mszach świętych z udziałem dzieci* oraz trzy modlitwy eucharystyczne w Mszach z udziałem dzieci. B. Fischer podjął ponadto wiele starań i wysiłków, aby ukazała się liturgiczna księga poświęcona katechumenatowi dorosłych. Od roku 1975 był konsultorem Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

Wielu uważa, że wiedza liturgiczna i odnowa liturgii po Soborze, zwłaszcza w Kościele europejskim, bez wielowymiarowych działań ks. prof. B. Fischera, byłaby znacznie uboższa.

B. Fischer podarował wszystkie swoje siły twórcze liturgii pielgrzymującego Ludu Bożego. Teraz, kiedy Pan wezwał do siebie swego wiernego Sługę, wierzymy, że uczestniczy on, w sprawowanej „w mieście świętym Jeruzalem”, liturgii niebiańskiej, której „przedsmakowi” – liturgii ziemskiej – poświęcił całe swoje życie.

Requiescat in pace.

Kraków

KS. JAN JÓZEF JANICKI